UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

23 päivänä helmikuuta 2010 *

Asiassa C-480/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 10.10.2008 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 7.11.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Maria Teixeira

vastaan

London Borough of Lambeth ja

Secretary of State for the Home Department,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ja P. Lindh sekä tuomarit C. W. A. Timmermans, A. Rosas (esittelevä tuomari), K. Schiemann, P. Kūris, E. Juhász, L. Bay Larsen, T. von Danwitz ja A. Arabadjiev,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.9.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Teixeira, edustajinaan R. Gordon, QC, ja barrister A. Berry, solicitor N. Clarksonin valtuuttamina,

– London Borough of Lambeth, edustajanaan barrister T. Vanhegan,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään V. Jackson, avustajanaan C. Lewis, QC,

– Tanskan hallitus, asiamiehinään J. Liisberg ja R. Holdgaard,

– Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Fernandes ja M. F. Pinheiro,

– Euroopan komissio, asiamiehinään D. Maidani ja M. Wilderspin,

– EFTAn valvontaviranomainen, asiamiehinään N. Fenger, L. Armati ja I. Hauger,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.10.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2), sellaisena kuin se on muutettuna 27.7.1992 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2434/92 (EYVL L 245, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1612/68) 12 artiklan tulkintaa sekä Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY,

75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EUVL L 158, s. 77 sekä oikaisut EUVL 2004, L 229, s. 35; EUVL 2005, L 197, s. 34 ja EUVL 2007, L 204, s. 28) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain yhtäältä Maria Teixeira ja toisaalta London Borough of Lambeth (Lambethin hallintoalue Lontoossa) ja Secretary of State for the Home Department ja joka koskee sitä, että kyseinen hallintoalue on hylännyt Teixeiran asuntoapuhakemuksen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Euroopan unionin säännöstö

3 Asetuksen N:o 1612/68 johdanto-osan viidennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Jotta oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen voisi käyttää puolueettomien arviointiperusteiden mukaan vapaasti ja arvokkaasti, on turvattava niin tosiasiallinen kuin oikeudellinenkin tasa-arvo kaikessa, mikä liittyy toimimiseen palkatussa työssä ja asunnon saantiin; kaikki esteet työvoiman vapaan liikkuvuuden tieltä tulee poistaa ottaen erityisesti huomioon työntekijän oikeus elää perheensä kanssa ja edellytysten luominen perheen sopeutumiselle vastaanottavan maan oloihin.”

4 Asetuksen N:o 1612/68 10 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”1. Seuraavilla henkilöillä on kansalaisuudesta riippumatta oltava oikeus tulla asumaan sellaisen työntekijän luokse, joka on jäsenvaltion kansalainen ja työssä toisen jäsenvaltion alueella:

a) hänen aviopuolisonsa sekä heidän jälkeläisensä, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai huollettavia

b) työntekijän ja hänen aviopuolisonsa sukulainen ylenevässä polvessa, jos hän on työntekijän huollettava.

2. Jäsenvaltioiden on helpotettava sellaisten perheenjäsenten muuttoa, joita ei ole mainittu 1 kohdassa mutta jotka ovat työntekijän huollettavia tai jotka asuvat lähtömaassa työntekijän taloudessa.

3. Sovellettaessa 1 ja 2 kohtaa työntekijällä on voitava olla perheensä käyttöön asunto, joka täyttää ne vaatimukset, joita pidetään normaaleina sen alueen kotimaisten työntekijöiden asumisessa, jossa työntekijä on työssä; tällä säännöksellä ei kuitenkaan saa saattaa kotimaisia työntekijöitä ja työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, eriarvoiseen asemaan.”

5 Asetuksen N:o 1612/68 11 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion kansalainen on palkatussa työssä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toisen jäsenvaltion alueella, hänen aviopuolisollaan ja lapsellaan, joka on alle 21-vuotias

tai huollettava, on oikeus ryhtyä mihin tahansa palkattuun työhön koko kyseisen jäsenvaltion alueella myös siinä tapauksessa, että he eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia.”

6 Asetuksen N:o 1612/68 10 ja 11 artikla on kumottu 30.4.2006 alkaen direktiivin 2004/38 38 artiklan 1 kohdalla.

7 Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa, joka ei kuulu direktiivillä 2004/38 kumottuihin kyseisen asetuksen säännöksiin, säädetään seuraavaa:

”Jos jäsenvaltion kansalainen on tai on ollut työssä toisen jäsenvaltion alueella, on hänen lapsillaan, jos he asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa, oikeus osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla.

Jäsenvaltioiden on tuettava toimenpiteitä, joilla pyritään turvaamaan näille lapsille parhaat mahdolliset edellytykset osallistua tähän opetukseen.”

8 Direktiivin 2004/38 johdanto-osan 3 ja 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(3) Unionin kansalaisuuden olisi oltava jäsenvaltioiden kansalaisten oikeusaseman perusta, kun he käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun. Sen vuoksi on välttämätöntä kodifioida ja tarkistaa olemassa olevat yhteisön säädökset, jotka koskevat erikseen työntekijöitä, ammattitoimintaa harjoittavia henkilöitä sekä opiskelijoita ja muita työmarkkinoiden ulkopuolella olevia

henkilöitä, jotta voidaan yksinkertaistaa ja tehostaa kaikkien unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun.

– –

(16) Oleskeluluvan haltijaa ei saisi karkottaa niin kauan kuin hän ei aiheuta kohtuutonta rasitusta vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle. Siksi sosiaalihuoltojärjestelmään turvautumisesta ei saisi automaattisesti seurata karkottamistoimenpide. Vastaanottavan jäsenvaltion olisi tarkasteltava, onko kyse väliaikaisista vaikeuksista, ja otettava huomioon oleskelun pituus, henkilökohtaiset olosuhteet ja myönnetyn avustuksen määrä arvioidessaan, aiheuttaako henkilö kohtuuttoman rasituksen vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle ja voidaanko hänet karkottaa. Työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja työnhakijoihin, siten kuin yhteisöjen tuomioistuin on nämä määritellyt, ei missään tapauksessa saisi kohdistaa karkottamistoimenpidettä, paitsi yleiseen järjestykseen tai yleiseen turvallisuuteen liittyvistä syistä.”

9 Direktiivin 2004/38 7 artiklassa säännellään unionin kansalaisten oikeutta oleskella yli kolmen kuukauden ajan jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia he eivät ole. Artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella yli kolmen kuukauden ajan

a) jos he ovat työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia vastaanottavassa jäsenvaltiossa tai

b) jos heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa tai

c) – jos he ovat kirjoittautuneet yksityiseen tai julkiseen laitokseen, jonka vastaanottava jäsenvaltio on hyväksynyt tai jota se rahoittaa lainsäädäntönsä tai hallinnollisen käytäntönsä mukaisesti, pääasiallisena tarkoituksenaan osallistua koulutukseen, ammattikoulutus mukaan lukien, ja

– jos heillä on kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja he osoittavat asiaankuuluvalle kansalliselle viranomaiselle vakuutuksella tai muulla vastaavalla valitsemallaan tavalla, että heillä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat niin, että he eivät oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle tai

d) jos he ovat a, b tai c alakohdassa tarkoitetut edellytykset täyttävän unionin kansalaisen mukana matkustavia tai häntä myöhemmin seuraavia perheenjäseniä.”

10 Direktiivin 2004/38 12 artiklan, jonka otsikkona on ”Perheenjäsenten oleskeluoikeuden säilyminen unionin kansalaisen kuoltua tai poistuttua jäsenvaltiosta”, 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisen poistuessa vastaanottavan jäsenvaltion alueelta tai kuollessa hänen lapsensa tai lasten tosiasiallisena huoltajana toimiva vanhempi eivät, kansalai-

suudestaan riippumatta, menetä oleskeluoikeuttaan ennen lasten opintojen päättymistä, jos lapset oleskelevat vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja ovat kirjoilla oppilaitoksessa opiskellakseen siellä.”

11 Kyseisen direktiivin 16 artiklassa säädetään, että unionin kansalaisilla, jotka ovat oleskelleet laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viisi vuotta, on oikeus pysyvään oleskeluun sen alueella.

12 Direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdassa säädetään erityisesti, että kaikkia vastaanottavan jäsenvaltion alueella kyseisen direktiivin nojalla asuvia unionin kansalaisia on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa yhdenvertaisesti EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

13 Kuten direktiivin 2004/38 40 artiklan 1 kohdan ensimmäisestä alakohdasta ilmenee, jäsenvaltioiden oli saatettava voimaan kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 30.4.2006.

Kansallinen säännöstö

14 Direktiivin 2004/38 säännökset on saatettu osaksi Yhdistyneen kuningaskunnan oikeusjärjestystä Euroopan talousalueelta peräisin olevasta maahanmuutosta vuonna 2006 annetulla asetuksella (Immigration (European Economic Area) Regulations 2006).

15 Vuoden 1996 asuntolain (Housing Act 1996) VII osassa säädetään asuntoavusta tällaiseen apuun oikeutetuille henkilöille, jotka ovat asunnottomia ja täyttävät tietyt edellytykset.

16 Tämän avun yksityiskohdista säädetään asuntojen jaosta ja asunnottomuudesta (kriteerit) (Englanti) vuonna 2006 annetussa asetuksessa (Allocation of Housing and Homelessness (Eligibility) (England) Regulations 2006).

17 Ennakkoratkaisupyynnössä ilmoitetaan, että saadakseen oikeuden asuntoapuun jälkimmäisen asetuksen 6 §:n, joka koskee maahanmuuttovalvonnan ulkopuolelle jääviä ulkomaalaisia, nojalla hakijalla on oltava oleskeluoikeus ja vakituinen asuinpaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

18 Tässä yhteydessä on niin, että oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa on erityisesti katsottava olevan paitsi Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisilla myös muun muassa niillä jäsenvaltioiden kansalaisilla, jotka käyttävät unionin oikeuden nojalla oikeutta tulla Yhdistyneen kuningaskunnan alueelle ja oikeutta jäädä sinne.

19 Asian kannalta merkityksellisistä kansallisista säännöksistä ilmenee, että Teixeiran oikeus saada asuntoapua riippuu siitä, onko hänellä oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa unionin oikeuden nojalla.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

20 Portugalin kansalainen Teixeira tuli Yhdistyneeseen kuningaskuntaan vuonna 1989 aviomiehensä, joka myös on Portugalin kansalainen, kanssa ja työskenteli kyseisessä jäsenvaltiossa vuosina 1989–1991. Heidän tyttärensä Patricia syntyi siellä 2.6.1991. Teixeira ja hänen miehensä erosivat myöhemmin, mutta molemmat jäivät Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

21 Vuoden 1991 jälkeen Teixeiralla oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa lyhytaikaisia työjaksoja. Teixeira ei työskennellyt Patrician aloittaessa koulunkäyntinsä Yhdistyneessä kuningaskunnassa, mutta hän työskenteli eri ajanjaksoina, joina hänen tyttärensä jatkoi koulunkäyntiään. Viimeksi hän työskenteli Yhdistyneessä kuningaskunnassa vuoden 2005 alussa.

22 Tuomioistuin määräsi 13.6.2006, että Patrician on asuttava isänsä kanssa mutta että hän voi olla yhteydessä äitiinsä aina halutessaan. Marraskuussa 2006 Patricia kirjoittautui lastenhoitokurssille Vauxhall Learning Centressä Lambethissa. Maaliskuussa 2007 Patricia muutti asumaan äitinsä luo.

23 Teixeira haki 11.4.2007 asunnottomille myönnettävää asuntoapua vuoden 1996 asuntolain VII osan nojalla. Hän väitti, että hänellä oli oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ja tukeutui tässä erityisesti asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan, sellaisena kuin sitä oli tulkittu asiassa C-413/99, Baumbast ja R, 17.9.2002 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-7091).

24 London Borough of Lambethin toimivaltainen virkamies katsoi, ettei Teixeira voinut saada asuntoapua, ja hylkäsi siksi hänen hakemuksensa.

25 Teixeira haki hylkäävään päätökseen muutosta virkamieheltä, jonka tehtävänä oli tutkia oikaisuvaatimukset, mutta tämä piti alkuperäisen päätöksen voimassa katsoessaan, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa oli muutettu direktiivillä 2004/38 ja että Teixeira ei voinut saada kyseiseen artiklaan perustuvaa oleskeluoikeutta, koska hän ei ollut itsenäisesti toimeentuleva.

26 Teixeira haki tähän päätökseen muutosta County Courtilta.

27 Teixeira myönsi kyseisessä tuomioistuimessa, ettei hänellä ollut oleskeluoikeutta direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan nojalla, ja ettei hän täyttänyt kyseisen direktiivin 7 artiklan 3 kohdassa säädettyjä edellytyksiä, jotta hänen voitaisiin katsoa säilyttäneen työntekijän aseman, eikä hänellä ollut pysyvää oleskeluoikeutta mainitun direktiivin 16 artiklan nojalla.

28 Hän katsoi voivansa vaatia oleskeluoikeutta Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain sillä perusteella, että hänen tyttärensä osallistui siellä koulutukseen, ja että tällä oli asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan, sellaisena kuin sitä oli tulkittu edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetussa tuomiossa, perustuva itsenäinen oleskeluoikeus ja että hän oli maaliskuusta 2007 lähtien ollut tyttärensä tosiasiallinen huoltaja.

29 County Court hylkäsi muutoksenhaun 16.11.2007 antamallaan tuomiolla, josta Teixeira valitti ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

30 Teixeira vetoaa kyseisessä tuomioistuimessa erityisesti siihen, että hänen tyttärellään on itsenäinen oikeus oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, ja että hänellä itselläänkin on oikeus oleskella kyseisessä jäsenvaltiossa, koska hän on tyttärensä tosiasiallinen huoltaja, ja että kyseiseen 12 artiklaan perustuvan oleskeluoikeuden edellytyksenä ei ole, että lapsi tai hänen huoltajansa on itsenäisesti toimeentuleva.

31 Pääasian vastapuolten mielestä direktiivissä 2004/38 säädetään vastedes edellytyksistä, jotka koskevat unionin kansalaisilla ja heidän perheenjäsenillään olevaa oikeutta oleskella jäsenvaltioissa, joten minkä tahansa oleskeluoikeuden – vaikka se perustuisi asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan – käyttö edellyttää, että kyseessä olevat henkilöt

täyttävät mainitussa direktiivissä säädetyt oleskelua koskevat edellytykset. Koska Teixeira on itsekin myöntänyt, ettei hän täytä kyseisen direktiivin 7 ja 16 artiklassa säädettyjä oleskeluoikeuden myöntämisen edellytyksiä, London Borough of Lambeth katsoi perustellusti, ettei hän ollut saavuttanut tällaista oikeutta eikä siis voinut saada asuntoapua.

32 Pääasian vastapuolet katsovat toissijaisesti, että jos Teixeiralla on mahdollisuus saada oleskeluoikeus asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla, vaikka hän ei täytä direktiivissä 2004/38 säädettyjä edellytyksiä, tällainen oikeus edellyttää silloin, että pääasian valittaja on itsenäisesti toimeentuleva, mitä hän ei ole. Lisäksi vanhemmalle, joka on lapsen huoltaja, myönnetty oleskeluoikeus lakkaa lapsen täyttäessä 18 vuotta. Pääasian vastapuolet katsovat lopuksi, että koska Teixeiralla ei ollut työntekijän asemaa hänen tyttärensä aloittaessaan opintonsa ja koska hänellä myöhemminkin oli vain lyhyitä työskentelyjaksoja, hän ei voi perustellusti vaatia oleskeluoikeutta vetoamalla pelkästään siihen, että hänen tyttärensä osallistuu edelleen koulutukseen.

33 Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) – joka jo on pyytänyt unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua asiassa C-310/08, Ibrahim ja Secretary of State for the Home Department, joka on johtanut tänään annettuun tuomioon (Kok., s. I-1065) ja joka koskee sellaisen vanhemman oleskeluoikeutta, joka ei ole unionin kansalainen mutta jonka lapset ovat Tanskan kansalaisia ja opiskelevat Yhdistyneessä kuningaskunnassa – on päättänyt lykätä pääasian ratkaisua ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Tilanteessa, jossa

– unionin kansalainen on saapunut Yhdistyneeseen kuningaskuntaan

– unionin kansalainen on ollut ajoittain työntekijä Yhdistyneessä kuningaskunnassa

– unionin kansalainen on lakannut olemasta työntekijä mutta ei ole poistunut Yhdistyneestä kuningaskunnasta

– unionin kansalainen ei ole säilyttänyt asemaansa työntekijänä, eikä hänellä ole – – direktiivin 2004/38 7 artiklan nojalla oleskeluoikeutta eikä 16 artiklan nojalla pysyvää oleskeluoikeutta

– unionin kansalaisen lapsi on alkanut saada koulutusta silloin, kun unionin kansalainen ei ollut työntekijä, mutta lapsi sai edelleen koulutusta Yhdistyneessä kuningaskunnassa niinä ajanjaksoina, joina unionin kansalainen työskenteli Yhdistyneessä kuningaskunnassa

– unionin kansalainen on lapsensa pääasiallinen huoltaja ja

– unionin kansalainen ja hänen lapsensa eivät ole itsenäisesti toimeentulevia:

1) onko unionin kansalaisella oleskeluoikeus Yhdistyneessä kuningaskunnassa vain hänen täyttäessään – – direktiivissä 2004/38 säädetyt edellytykset

vai

2) a) onko unionin kansalaisella oleskeluoikeus – – asetuksen – – N:o 1612/68 12 artiklan perusteella, sellaisena kuin tätä artiklaa on tulkittu, ilman, että hänen olisi täytettävä – – direktiivissä 2004/38 säädetyt edellytykset,

ja

b) jos näin on, onko hänellä oltava riittävät varat niin, ettei hän oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi vastaanottavan jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja täytyykö hänellä olla kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa?

c) Jos näin on, onko lapsen täytynyt alkaa saada koulutusta silloin, kun unionin kansalainen oli vielä työntekijä, jotta hänellä olisi oleskeluoikeus – – asetuksen – – N:o 1612/68 12 artiklan perusteella, sellaisena kuin tätä artiklaa on tulkittu, vai riittääkö, että unionin kansalainen on ollut työntekijä sen jälkeen, kun lapsi alkoi saada koulutusta?

d) Lakkaako unionin kansalaisen oleskeluoikeus, jos se perustuu siihen, että hän on koulutukseen osallistuvan lapsen pääasiallinen huoltaja lapsen täyttäessä 18 vuotta?

3) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko tilanne erilainen nyt käsiteltävän kaltaisessa tilanteessa, jossa lapsi on alkanut saada koulutusta ennen kuin – – direktiivi 2004/38 piti panna täytäntöön jäsenvaltioissa mutta jossa äidistä

tuli pääasiallinen huoltaja ja hän vaati oleskeluoikeutta lapsensa pääasiallisen huoltajuuden perusteella vasta maaliskuussa 2007 eli sen jälkeen, kun direktiivi oli pitänyt panna täytäntöön?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys ja toisen kysymyksen a kohta

34 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään ja toisen kysymyksensä a kohdalla, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti sitä, voiko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa jäsenvaltion kansalainen, joka on ollut työssä toisessa jäsenvaltiossa, jossa hänen lapsensa osallistuu koulutukseen, vedota vanhempana, joka on tämän lapsen tosiasiallinen huoltaja, pelkästään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla oikeuteen oleskella jälkimmäisessä jäsenvaltiossa joutumatta täyttämään direktiivissä 2004/38 säädettyjä edellytyksiä vai voidaanko hänellä katsoa olevan oleskeluoikeus vain, jos hän täyttää kyseiset edellytykset.

35 Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetään, että jos jäsenvaltion kansalainen on tai on ollut työssä toisen jäsenvaltion alueella, on hänen lapsillaan, jos he asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa, oikeus osallistua peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla.

36 Edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetun tuomion mukaan siirtotyöläisen tai entisen siirtotyöläisen lapsella on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetyn koulutukseen osallistumista koskevan oikeuden yhteydessä tietyin edellytyksin

oleskeluoikeus silloin, kun lapsi haluaa jatkaa opintojaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ja vanhemmalla, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, on vastaava oleskeluoikeus.

37 Oikeuskäytännössä on siten katsottu ensinnäkin, että unionin kansalaisen lapsilla, jotka ovat asettuneet jäsenvaltioon silloin, kun vanhempi käytti oleskeluoikeuksiaan siirtotyöläisenä tässä jäsenvaltiossa, on oikeus oleskella siellä osallistuakseen peruskoulutukseen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti. Sillä, että kyseisten lasten vanhemmat ovat tällä välin eronneet ja että oleskeluoikeuksiaan siirtotyöläisenä käyttänyt vanhempi ei enää harjoita taloudellista toimintaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ei ole tässä yhteydessä mitään merkitystä (ks. vastaavasti em. asia Baumbast ja R, tuomion 63 kohta).

38 Oikeuskäytännössä on katsottu myös, että jos lapsilla on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan perusteella oikeus jatkaa koulunkäyntiään vastaanottavassa jäsenvaltiossa, kun taas huoltajina olevat vanhemmat saattavat menettää oleskeluoikeutensa, se, että mainituilta vanhemmilta evätään mahdollisuus jäädä vastaanottavaan jäsenvaltioon lastensa koulunkäynnin ajaksi, voi olla omiaan viemään näiltä lapsilta unionin lainsäätäjän näille vahvistaman oikeuden (ks. vastaavasti em. asia Baumbast ja R, tuomion 71 kohta).

39 Kun asiassa Baumbast ja R annetun tuomion 72 kohdassa oli palautettu mieleen, että asetusta N:o 1612/68 on tulkittava Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 8 artiklassa mainitun perheelämän kunnioittamista koskevan vaatimuksen valossa, saman tuomion 73 kohdassa katsottiin, että kyseisen asetuksen 12 artiklassa siirtotyöläisen lapselle tunnustettu oikeus saada parhaat mahdolliset edellytykset osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa merkitsee väistämättä sitä, että tällä lapsella on oltava oikeus sen henkilön läsnäoloon, joka on hänen tosiasiallinen huoltajansa, ja näin ollen sitä, että tämän henkilön on voitava oleskella lapsen kanssa kyseisessä jäsenvaltiossa lapsen opintojen ajan.

40 Ennakkoratkaisupyynnön mukaan kansallinen tuomioistuin tiedustelee, perustuvatko oikeudet, jotka on täten tunnustettu lapselle ja hänen tosiasiallisena huoltajanaan toimivalle vanhemmalle, pelkästään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaan vai saman asetuksen sekä 10 että 12 artiklan säännösten soveltamiseen.

41 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee jälkimmäisestä tilanteesta, että koska kyseinen 10 artikla on kumottu ja korvattu direktiivin 2004/38 säännöillä, sovelletaanko edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetussa tuomiossa vahvistettua tulkintaa vielä direktiivin 2004/38 tultua voimaan ja sovelletaanko lapsen tosiasiallisena huoltajana toimivan henkilön oleskeluoikeuteen vastedes oleskeluoikeuden käyttöä koskevia edellytyksiä, joista kyseisessä direktiivissä säädetään.

42 Pääasian valittajan kaltaisen henkilön, joka ei enää työskentele eikä ole säilyttänyt työntekijän asemaa, osalta kyseiset edellytykset ilmenevät direktiivin 2004/38 7 artiklan 1 kohdan b alakohdasta, jonka mukaan jäsenvaltion kansalaisella on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella yli kolmen kuukauden ajan harjoittamatta taloudellista toimintaa, jos hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat ja kattava sairausvakuutusturva vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

43 Tässä yhteydessä on tutkittava, onko asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla mahdollista tunnustaa direktiivin 2004/38 voimaantulon jälkeenkin – kuten Teixeira, Portugalin hallitus, Euroopan komissio ja EFTAn valvontaviranomainen katsovat – oleskeluoikeus henkilölle, joka on vastaanottavassa jäsenvaltiossa siirtotyöläisen lapsen, joka opiskelee tämän valtion alueella, tosiasiallinen huoltaja.

44 Ensinnäkin oikeus, joka siirtotyöläisten lapsilla on asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla yhdenvertaiseen kohteluun osallistumisessa koulutukseen, koskee vain lapsia, jotka asuvat sen jäsenvaltion alueella, jossa toinen heidän vanhemmistaan on tai on ollut työssä.

45 Oikeus osallistua koulutukseen riippuu siten siitä, että lapsi on ensin asettunut vastaanottavaan jäsenvaltioon. Lapset, jotka ovat asettuneet vastaanottavaan jäsenvaltioon siirtotyöläisen perheenjäseninä, samoin kuin – kuten julkisasiamies totesi ratkaisuehdotuksensa 39 kohdassa – siirtotyöläisen lapsi, joka, kuten Teixeiran tytär pääasiassa, on asunut syntymästään lähtien jäsenvaltiossa, jossa hänen isänsä tai äitinsä on tai on ollut työssä, voivat vedota oikeuteen osallistua koulutukseen tässä valtiossa.

46 Toisin kuin London Borough of Lambeth sekä Yhdistyneen kuningaskunnan ja Tanskan hallitukset katsovat, asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa, sellaisena kuin sitä tulkittiin edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetussa tuomiossa, annetaan mahdollisuus tunnustaa lapselle itsenäinen oleskeluoikeus koulutukseen osallistumista koskevan oikeuden yhteydessä. Erityisesti on huomattava, ettei koulutukseen osallistumista koskevan oikeuden käytön edellytykseksi asetettu, että lapsi säilyttää koko opintojensa ajan oleskeluoikeuden erityisesti kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, kun tämä säännös oli vielä voimassa.

47 Asiassa C-7/94, Gaal, 4.5.1995 annetun tuomion (Kok., s. I-1031) 21–24 kohdassa hylättiin argumentaatio, jossa väitettiin, että yhtäältä asetuksen N:o 1612/68 10 ja 11 artiklan ja toisaalta saman asetuksen 12 artiklan välillä oli läheinen suhde ja että näin ollen tässä viimeksi mainitussa säännöksessä myönnetään oikeus yhdenvertaiseen kohteluun osallistumisessa koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa vain lapsille, jotka täyttävät mainituissa 10 ja 11 artiklassa säädetyt edellytykset. Asiassa Gaal annetun tuomion 23 kohdassa katsottiin nimenomaisesti, ettei 12 artiklassa viitata millään tavoin kyseisiin 10 ja 11 artiklaan.

48 Olisi nimittäin asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan asiayhteyden ja tarkoituksen vastaista asettaa koulutukseen osallistumista koskevan oikeuden käytön edellytykseksi se, että lapsella on erillinen oleskeluoikeus, jota arvioidaan saman asetuksen muiden säännösten kannalta (ks. vastaavasti em. asia Gaal, tuomion 25 kohta).

49 Tästä seuraa, että kun lapsi on saavuttanut kyseisen asetuksen 12 artiklan nojalla oikeuden osallistua koulutukseen, koska hän on asettunut jäsenvaltioon, jossa toinen hänen vanhemmistaan on tai on ollut työssä, lapsella säilyy oleskeluoikeus eikä sitä voida enää kyseenalaistaa sillä perusteella, että edellytykset, joista säädettiin saman asetuksen 10 artiklassa, eivät täyty.

50 Toiseksi on todettava, että lasten oikeus yhdenvertaiseen kohteluun osallistumisessa koulutukseen ei riipu siitä, että heidän isänsä tai äitinsä säilyttää siirtotyöläisen aseman vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Kuten kyseisen 12 artiklan sanamuodostakin jo ilmenee, mainittu oikeus ei koske vain siirtotyöläisten lapsia vaan sitä sovelletaan myös entisten siirtotyöläisten lapsiin.

51 Edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetun tuomion 69 kohdassa katsottiin sitä paitsi nimenomaisesti, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklalla pyritään erityisesti turvaamaan se, että vaikka työntekijä, joka on jäsenvaltion kansalainen, ei enää olisikaan palkatussa työssä vastaanottavassa jäsenvaltiossa, hänen lapsensa voisivat käydä koulua ja tarvittaessa saattaa koulunkäyntinsä päätökseen viimeksi mainitussa valtiossa.

52 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa edellytetään ainoastaan, että lapsi on asunut jäsenvaltiossa vanhempiensa tai toisen vanhempansa kanssa sinä aikana, jolloin ainakin toinen vanhemmista oleskeli siellä työntekijänä (ks. asia 197/86, Brown, tuomio 21.6.1988, Kok., s. 3205, Kok. Ep. IX, s. 495, 30 kohta ja em. asia Gaal, tuomion 27 kohta).

53 Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa on siten sovellettava itsenäisesti suhteessa unionin oikeuden säännöksiin, joilla säännellään nimenomaisesti oleskeluoikeuden käyttöä toisessa jäsenvaltiossa koskevia edellytyksiä.

54 Tällainen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan itsenäisyys suhteessa saman asetuksen 10 artiklaan, joka on nyt kumottu, on ollut perustana tämän tuomion 37–39 kohdassa mainitulle oikeuskäytännölle, eikä direktiivin 2004/38 voimaantulo ole kyseenalaistanut sitä.

55 London Borough of Lambeth sekä Yhdistyneen kuningaskunnan ja Tanskan hallitukset väittävät, että direktiivi 2004/38 on voimaan tultuaan ainoa perusta edellytyksille, joilla säännellään unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oleskeluoikeuden käyttöä jäsenvaltioissa, joten mitään oleskeluoikeutta ei voida enää johtaa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta.

56 Tästä on todettava, ettei minkään seikan perusteella voida ajatella, että direktiivin 2004/38 antaessaan unionin lainsäätäjän tarkoituksena oli muuttaa kyseisen 12 artiklan, sellaisena kuin sitä oli oikeuskäytännössä tulkittu, ulottuvuutta ja rajoittaa jatkossa sen normatiivinen sisältö koskemaan pelkkää oikeutta osallistua koulutukseen.

57 Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa, että – toisin kuin asetuksen N:o 1612/68 10 ja 11 artikla – tämän asetuksen 12 artiklaa ei kumottu eikä edes muutettu direktiivillä 2004/38. Unionin lainsäätäjän tarkoituksena ei siis ollut rajoittaa mainitulla direktiivillä kyseisen 12 artiklan, sellaisena kuin sitä oli oikeuskäytännössä tulkittu, soveltamisalaa.

58 Tällaista tulkintaa tukee se, että direktiivin 2004/38 esitöiden mukaan tämä direktiivi laadittiin siten, että se on johdonmukainen edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetun tuomion kanssa (KOM(2003) 199 lopullinen, s. 7).

59 Jos asetuksen N:o 1612/68 12 artiklaa olisi lisäksi tulkittava siten, että siinä annetaan direktiivin 2004/38 tultua voimaan vain oikeus yhdenvertaiseen kohteluun osallistumisessa koulutukseen säätämättä oleskeluoikeudesta siirtotyöläisten lapsille, sen pysyttäminen voimassa olisi turhaa kyseisen direktiivin tultua voimaan. Kyseisen direktiivin 24 artiklan 1 kohdassa nimittäin säädetään, että kaikkia vastaanottavan jäsenvaltion alueella asuvia unionin kansalaisia on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa yhdenvertaisesti perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla, ja tästä on katsottu, että osallistuminen koulutukseen kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan (ks. mm. asia 293/83, Gravier, tuomio 13.2.1985, Kok., s. 593, Kok. Ep. VIII, s. 73, 19 ja 25 kohta).

60 Lopuksi on todettava, että direktiivin 2004/38 johdanto-osan kolmannen perustelukappaleen mukaan direktiivin tarkoituksena on erityisesti yksinkertaistaa ja tehostaa kaikkien unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun (ks. vastaavasti asia C-127/08, Metock ym., tuomio 25.7.2008, Kok., s. I-6241, 59 kohta). Siten on huomattava, että jos pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltaminen edellyttäisi mainitun direktiivin 7 artiklassa säädettyjen edellytysten täyttymistä, siirtotyöläisten lasten oikeuteen oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa opintojen aloittamiseksi tai jatkamiseksi siellä sekä vanhemman, joka on heidän tosiasiallinen huoltajansa, oleskeluoikeuteen sovellettaisiin edellytyksiä, jotka olisivat tiukempia kuin ne, joita heihin sovellettiin ennen kyseisen direktiivin voimaantuloa.

61 Ensimmäiseen kysymykseen ja toisen kysymyksen a kohtaan on siis vastattava, että jäsenvaltion kansalainen, joka on ollut työssä toisessa jäsenvaltiossa, jossa hänen lapsensa osallistuu koulutukseen, voi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa vedota vanhempana, joka on tämän lapsen tosiasiallinen huoltaja, oikeuteen oleskella

vastaanottavassa jäsenvaltiossa pelkästään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla joutumatta täyttämään direktiivissä 2004/38 säädettyjä edellytyksiä.

Toisen kysymyksen b kohta

62 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisen kysymyksensä b kohdassa pääasiallisesti sitä, sovelletaanko oikeutta osallistua koulutukseen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti käyttävän lapsen, vanhemmalla, joka on hänen tosiasiallinen huoltajansa, olevaan oikeuteen oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa edellytystä, jonka mukaan tällä vanhemmalla on oltava riittävät varat niin, ettei hän oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi tämän jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva kyseisessä valtiossa.

63 London Borough of Lambeth sekä Yhdistyneen kuningaskunnan ja Tanskan hallitukset katsovat, että vanhempien mahdollisuus saada oleskeluoikeus asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla tunnustettiin edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetussa tuomiossa vain, koska tähän tuomioon johtaneissa kahdessa asiassa oli kyse erityisolosuhteista, joissa täyttyi edellytys, jonka mukaan unionin kansalaisilla on oltava riittävät varat itselleen ja perheenjäsenilleen. Niiden mukaan tätä oikeuskäytäntöä ei siis voida soveltaa tilanteissa, joissa mainittu edellytys ei täyty.

64 Tällaisia argumentteja ei kuitenkaan voida hyväksyä.

65 Toisessa niistä asioista, jotka johtivat edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annettuun tuomioon, lasten, joiden oikeus oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan nojalla oli kyseessä, isällä – Baumbastilla – oli kyllä varoja, joiden ansiosta hän ja hänen perheensä eivät muodostuneet rasitteeksi kyseisen valtion sosiaalihuoltojärjestelmälle. Sitä, oliko Baumbast itsenäisesti toimeentuleva,

käsiteltiin kuitenkin vain tutkittaessa kolmatta kysymystä, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli esittänyt vain Baumbastia koskeneessa asiassa, jossa oli kyse hänen oleskeluoikeudestaan EY 18 artiklan ja oleskeluoikeudesta 28.6.1990 annetun neuvoston direktiivin 90/364/ETY (EYVL L 180, s. 26) kannalta.

66 Kahteen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen, jotka koskivat lasten ja heidän äitinsä, joka oli heidän huoltajansa, oleskeluoikeutta, annetut vastaukset eivät sitä vastoin perustuneet näiden itsenäiseen toimeentuloon vaan seuraaviin seikkoihin: asetuksen N:o 1612/68 tavoite – eli työntekijöiden vapaa liikkuvuus – edellyttää, että työntekijän perheellä on parhaat mahdolliset edellytykset integroitua vastaanottavaan jäsenvaltioon, ja se, että vanhemmilta, jotka ovat lasten huoltajia, evätään mahdollisuus jäädä vastaanottavaan jäsenvaltioon lastensa koulunkäynnin ajaksi, voi olla omiaan viemään näiltä lapsilta unionin lainsäätäjän näille vahvistaman oikeuden (ks. em. asia Baumbast ja R, tuomion 50 ja 71 kohta).

67 Joka tapauksessa on niin, että koska edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetun tuomion 74 kohdassa muistutettiin, että asetuksen N:o 1612/68 ja erityisesti sen 12 artiklan asiayhteys ja niiden tavoitteet huomioon ottaen tätä artiklaa ei voida tulkita suppeasti eikä siltä saa viedä sen tehokasta vaikutusta, kyseisen tuomion perusteella ei voida katsoa, että kyseessä olevan oleskeluoikeuden myöntämisen edellytyksenä on itsenäinen toimeentulo, koska tuomiossa esitetty päättely ei edes implisiittisesti perustunut tällaiseen edellytykseen.

68 Tulkinta, jonka mukaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa opiskelevien lasten, ja vanhemman, joka on heidän tosiasiallinen huoltajansa, oikeus oleskella kyseisessä valtiossa ei edellytä riittäviä varoja eikä kattavaa sairausvakuutusturvaa, saa tukea direktiivin 2004/38 12 artiklan 3 kohdasta, jossa säädetään, että unionin kansalaisen poistuessa vastaanottavan jäsenvaltion alueelta tai kuollessa hänen lapsensa tai vanhempi, joka on lasten tosiasiallinen huoltaja, eivät, kansalaisuudestaan riippumatta, menetä oleskeluoikeuttaan ennen lasten opintojen päättymistä, jos lapset oleskelevat vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja ovat kirjoilla oppilaitoksessa opiskellakseen siellä.

69 Vaikka tätä säännöstä ei ole sovellettava pääasiaan, se kuvastaa sitä erityistä huomiota, jota direktiivissä 2004/38 kiinnitetään vastaanottavassa jäsenvaltiossa opiskelevien lasten ja heidän huoltajinaan toimivien vanhempiensa tilanteeseen.

70 Toisen kysymyksen b kohtaan on siis vastattava, että lapsen, joka käyttää oikeutta osallistua koulutukseen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti, vanhemmalla, joka on hänen tosiasiallinen huoltajansa, olevaan oikeuteen oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa ei sovelleta edellytystä, jonka mukaan tällä vanhemmalla on oltava riittävät varat niin, ettei hän oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi kyseisen jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva kyseisessä valtiossa.

Toisen kysymyksen c kohta

71 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisen kysymyksensä c kohdassa pääasiallisesti sitä, että kun siirtotyöläisen lapsi osallistuu koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, sovelletaanko vanhemmalla, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, olevaan oikeuteen oleskella mainitussa valtiossa edellytystä, jonka mukaan lapsen vanhemmista toisen oli oltava lapsen aloittaessa opintonsa työssä siirtotyöläisenä kyseisessä jäsenvaltiossa.

72 Asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan sanamuodon mukaan tätä artiklaa sovelletaan sekä lapsiin, joiden vanhempi ”on työssä” vastaanottavan jäsenvaltion alueella, että lapsiin, joiden vanhempi ”on ollut työssä” mainitussa valtiossa. Kyseisen artiklan tekstistä ei ilmene mitenkään, että artiklan soveltamisala rajoittuisi tilanteisiin, joissa lapsen vanhemmista toisella oli siirtotyöläisen asema juuri silloin, kun lapsi aloitti opintonsa, eikä siitä myöskään ilmene, että entisten siirtotyöläisten lapsilla olisi vain rajallinen oikeus osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

73 Kuten tämän tuomion 50 kohdassa on todettu, lapsen oikeus osallistua koulutukseen kyseisen 12 artiklan nojalla ei riipu siitä, että kyseinen vanhempi säilyttää siirtotyöläisen aseman. Entisten siirtotyöläisten lapset voivat siis vedota kyseisestä 12 artiklasta johtuviin oikeuksiin samoin kuin unionin kansalaisten, joilla on siirtotyöläisten asema, lapset.

74 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 37 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, riittää, että koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa osallistuva lapsi, on asettunut tähän jäsenvaltioon silloin, kun toinen hänen vanhemmistaan käytti siellä oleskeluoikeuksia siirtotyöläisenä. Lapsen oikeuteen oleskella mainitussa valtiossa opiskellakseen siellä asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti sekä hänen vanhempansa, joka on hänen tosiasiallinen huoltajansa, oleskeluoikeuteen ei siis voida soveltaa edellytystä, jonka mukaan lapsen vanhemmista toisen oli oltava lapsen aloittaessa opintonsa työssä siirtotyöläisenä vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

75 Toisen kysymyksen c kohtaan on siis vastattava, että kun siirtotyöläisen lapsi osallistuu koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, lapsen vanhemmalla, joka on hänen tosiasiallinen huoltajansa, olevaan oikeuteen oleskella mainitussa valtiossa ei sovelleta edellytystä, jonka mukaan lapsen vanhemmista toisen oli oltava lapsen aloittaessa opintonsa työssä siirtotyöläisenä kyseisessä jäsenvaltiossa.

Toisen kysymyksen d kohta

76 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisen kysymyksensä d kohdassa pääasiallisesti sitä, että kun siirtotyöläisen lapsi osallistuu koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, päättyykö vanhemmalla, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, oleva oikeus oleskella mainitussa valtiossa lapsen tullessa täysi-ikäiseksi.

77 Unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenee, että tämä kysymys lapsen täysi-ikäisyyden vaikutuksesta oleskeluoikeuteen, joka hänen vanhemmallaan on hänen tosiasiallisena huoltajanaan, perustellaan sillä, että Teixeiran tytär oli 15-vuotias, kun asuntoapuhakemus jätettiin, ja hän on tällä välin täyttänyt 18 vuotta ja siis tullut Yhdistyneessä kuningaskunnassa voimassa olevan lainsäädännön mukaan täysi-ikäiseksi. Kysymys on tutkittava asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan kannalta, koska tämä säännös on – kuten ensimmäiseen kysymykseen ja toisen kysymyksen a kohtaan annetusta vastauksesta ilmenee – säännös, johon Teixeiran tilanteessa olevan henkilön oleskeluoikeus voi perustua.

78 Ensinnäkin on huomattava, ettei täysi-ikäiseksi tuleminen vaikuta suoraan oikeuksiin, jotka lapselle myönnetään asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa, sellaisena kuin sitä on oikeuskäytännössä tulkittu.

79 Sekä asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa säädetty oikeus osallistua koulutukseen että siihen liittyvä lapsen oleskeluoikeus pysyvät nimittäin tarkoituksensa ja tavoitteensa mukaisesti voimassa lapsen opintojen päättymiseen asti.

80 Koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan soveltamisalaan sisältyvät myös korkeakouluopinnot (ks. erityisesti yhdistetyt asiat 389/87 ja 390/87, Echternach ja Moritz, tuomio 15.3.1989, Kok., s. 723, 29 ja 30 kohta ja em. asia Gaal, tuomion 24 kohta), lapsen opinnot voivat päättyä vasta hänen täysi-ikäiseksi tulonsa jälkeen.

81 Edellä mainitussa asiassa Gaal annetussa tuomiossa lausuttiin siitä, rajoittuuko asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa tarkoitettu ”lapsen” käsite siirtotyöläisen alle 21-vuotiaisiin tai huollettavina oleviin lapsiin, sen ratkaisemiseksi, voiko tällaisen työntekijän lapsi, joka oli täyttänyt 21 vuotta eikä enää ollut kyseisen työntekijän huollettavana, vedota kyseisessä artiklassa säädettyyn yhdenvertaista kohtelua koskevaan oikeuteen opintotuen yhteydessä.

82 Kun edellä mainitussa asiassa Gaal annetun tuomion 24 kohdassa oli muistutettu, että asetuksen N:o 1612/68 12 artiklassa ilmaistu yhdenvertaisen kohtelun periaate edellyttää, että siirtotyöläisen lapsi voi opiskella saattaakseen opintonsa onnistuneeseen päätökseen, saman tuomion 25 kohdassa katsottiin, että kyseinen 12 artikla koskee myös sellaisia taloudellisia avustuksia, joita voivat saada opinnoissaan pitkälle edenneet opiskelijat, myös silloin, kun he ovat jo täyttäneet 21 vuotta eivätkä ole enää vanhempiensa huollettavina.

83 Tässä oikeuskäytännössä katsotaan, että kyseisen 12 artiklan soveltamisen rajoittaminen iän tai vanhempien huollettavana olemisen perusteella ei olisi ainoastaan tämän säännöksen kirjainta, vaan myös sen henkeä vastaan (ks. em. asia Gaal, tuomion 25 kohta).

84 Toiseksi on tutkittava se, että kun lapselle asetuksen N:o 1612/68 12 artiklasta johtuvat oikeudet on täten tunnustettu ilman ikää koskevaa edellytystä siirtotyöläisen lapsille, jotka ovat täysi-ikäisiä tai jotka eivät enää ole tämän huollettavina, voiko täysi-ikäisestä lapsesta huolehtiva vanhempi oleskella hänen kanssaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa hänen opintojensa päättymiseen asti.

85 Edellä mainitussa asiassa Baumbast ja R annetun tuomion 73 kohdassa katsottiin, että siirtotyöläisen lapsen oikeutta saada parhaat mahdolliset edellytykset osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa loukattaisiin, jos henkilö, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, ei voisi oleskella lapsen kanssa tässä jäsenvaltiossa lapsen opintojen ajan.

86 Vaikka lapsen, joka tulee täysi-ikäiseksi, oletetaan lähtökohtaisesti kykenevän huolehtimaan toimeentulostaan, oikeuttaan osallistua koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa käyttävän lapsen, huoltajana toimivan vanhemman oleskeluoikeus voi jatkua täysi-ikäisyyden jälkeenkin, kun tämän vanhemman läsnäolo ja huolenpito ovat

lapselle edelleen tarpeen, jotta hän voisi opiskella ja saattaa opintonsa päätökseen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on arvioida, onko tästä todella kyse pääasiassa.

87 Toisen kysymyksen d kohtaan on siis vastattava, että kun siirtotyöläisen lapsi osallistuu koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vanhemmalla, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, oleva oikeus oleskella mainitussa valtiossa päättyy lapsen tullessa täysi-ikäiseksi, paitsi jos tämän vanhemman läsnäolo ja huolenpito ovat lapselle edelleen tarpeen, jotta hän voisi opiskella ja saattaa opintonsa päätökseen.

Kolmas kysymys

88 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää tämän kysymyksen vain siltä varalta, että ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi eli että Teixeiran tilanteessa oleva henkilö voi vedota oleskeluoikeuteen vain direktiivin 2004/38 nojalla.

89 Kun ensimmäiseen kysymykseen ja toisen kysymyksen a kohtaan annettu vastaus otetaan huomioon, kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

90 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Jäsenvaltion kansalainen, joka on ollut työssä toisessa jäsenvaltiossa, jossa hänen lapsensa osallistuu koulutukseen, voi pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa vedota vanhempana, joka on tämän lapsen tosiasiallinen huoltaja, oikeuteen oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa pelkästään työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15.10.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68, sellaisena kuin se on muutettuna 27.7.1992 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2434/92, 12 artiklan nojalla joutumatta täyttämään Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2004/38/EY säädettyjä edellytyksiä.

2) Lapsen, joka käyttää oikeutta osallistua koulutukseen asetuksen N:o 1612/68 12 artiklan mukaisesti, vanhemmalla, joka on hänen tosiasiallinen huoltajansa, olevaan oikeuteen oleskella vastaanottavassa jäsenvaltiossa ei sovelleta edellytystä, jonka mukaan tällä vanhemmalla on oltava riittävät varat niin, ettei hän oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi kyseisen jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva kyseisessä valtiossa.

3) Kun siirtotyöläisen lapsi osallistuu koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vanhemmalla, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, olevaan oikeuteen

oleskella mainitussa valtiossa ei sovelleta edellytystä, jonka mukaan lapsen vanhemmista toisen oli oltava lapsen aloittaessa opintonsa työssä siirtotyöläisenä kyseisessä jäsenvaltiossa.

4) Kun siirtotyöläisen lapsi osallistuu koulutukseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vanhemmalla, joka on lapsen tosiasiallinen huoltaja, oleva oikeus oleskella mainitussa valtiossa päättyy lapsen tullessa täysi-ikäiseksi, paitsi jos tämän vanhemman läsnäolo ja huolenpito ovat lapselle edelleen tarpeen, jotta hän voisi opiskella ja saattaa opintonsa päätökseen.

Allekirjoitukset